

**OCENA
OSIĄGNIĘĆ DR JOANNY FALKOWSKIEJ
UBIEGAJĄCEJ SIĘ O NADANIE STOPNIA NAUKOWEGO
DOKTORA HABILITOWANEGO NAUK SPOŁECZNYCH
W DYSCYPLINIE PEDAGOGIKA**

I. INFORMACJE O WYKSZTAŁCENIU I ZATRUDNIENIU

Dr Joanna Falkowska w 2007 r. ukończyła studia magisterskie na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu uzyskując tytuł zawodowy magistra pedagogiki. Pracę dyplomową nt. „System wychowawczy jezuitów i pijarów w świetle literatury historyczno-pedagogicznej. Analiza porównawcza” napisała w Zakładzie Historii Edukacji pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Wiesławy Szulakiewicz. W roku 2011 obroniła na Wydziale Nauk Pedagogicznych UMK w Toruniu dysertację doktorską pt. „Wychowanie narodowe w Galicji w okresie autonomii (1860-1918)”. Opiekunem naukowym rozprawy była prof. zw. dr hab. Władysława Szulakiewicz, a pracę recenzowali prof. dr hab. Stefania Walasek i prof. zw. dr hab. Aleksander Nalaskowski.

W roku akademickim 2011/2012 Pani dr J. Falkowska pracowała na stanowisku wykładowcy w Zakładzie Pedagogiki Instytutu Humanistycznego w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej we Włocławku, a od 1 października 2012 r. jest zatrudniona na etacie adiunkta w Katedrze Historii Myśli Pedagogicznej na Wydziale Nauk Pedagogicznych UMK w Toruniu.

II. OCENA NAJWAŻNIEJSZEGO OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO

(art. 16, ust 1 i 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym...)

Najważniejszym osiągnięciem naukowym przedstawionym przez dr J. Falkowską jest monografia pt. *Ambasadorki wychowania. Poglądy pedagogiczne polskich kobiet w II połowie XIX i początkach XX wieku* wydana w 2018 r. w Toruniu przez Wydawnictwo Naukowe UMK (ss. 360). Stanowi ona interesującą pod względem poznawczym publikację, która może być przydatna nie tylko historykom wychowania, odgrywając rolę świetnego obszernego zbioru wiedzy do wykorzystania w prowadzonych badaniach własnych, ale również pedagogom ogólnym i teoretykom wychowania, przybliżając im poglądy na

wychowanie głoszone w przeszłości, a tym samym ukazując, że polska współczesna myśl pedagogiczna ma swoje wcześniejsze „korzenie”. Trzeba też wyrazić pogląd, że jest to pierwsze wydawnictwo podejmujące zapisane w jego tytule zagadnienie, całościowo ujmujące różne rozproszone w rozmaitych publikacjach stanowiska polskich kobiet na tematy pedagogiczne.

Habilitantka głównym celem pracy uczyniła przedstawienie kierunków myśli pedagogicznej, autorkami których były kobiety – nauczycielki, działaczki społeczne i powieściopisarski, żyjące na przełomie XIX i XX wieku. Zamierzenie to zrealizowała w oparciu o bogate materiały źródłowe. Na pierwszą grupę składają się źródła archiwalne pochodzące z Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie (listy i notatki), Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu (korespondencja, publikacje, informacje o odczytach), Państwowej Biblioteki im. Eustachego i Emilii Wróblewskich w Wilnie (listy i korespondencja), Litewskiej Narodowej Biblioteki im. Marcina Mażwida (korespondencja). Istnieje jednak w tym przypadku rozbieżność między danymi zawartymi we wstępnej części pracy, w której wskazano również na wykorzystanie zasobów materiałowych zgromadzonych w Archiwum Państwowym w Krakowie, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Archiwum Państwowego oraz Archidiecezjalnego w Poznaniu, a zawartością *Bibliografii* zamieszczonej w jej końcowej części, w której tych instytucji nie wymieniono. Drugą grupę stanowią źródła drukowane w większości w postaci aktów prawnych i sprawozdań z działalności szkół oraz wykazu publikacji kobiet zabierających głos w sprawach wychowania, ukazujących się jako prace zwarte, broszury i artykuły na łamach czasopism. Dopelnieniem są starannie dobrane opracowania umożliwiające naświetlanie sytuacji i wyjaśnianie uwarunkowań, jakie towarzyszyły rodzącym się poglądom pedagogicznym. Choć wymienione materiały źródłowe i opracowania mają odzwierciedlenie w pokaźnych i licznie przywoływanych adnotacji, co jest walorem w pracach historycznych, to w mniejszym stopniu została odnotowana wiedza pozyskana z zasobów archiwalnych.

Monografia składa się ze wstępu, siedmiu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, aneksu zawierającego fotografie ambasaderek wychowania, zdjęć korespondencji, rękopisów i stron tytułowych prac kobiet, streszczenia w języku angielskim oraz indeksu nazwisk. Jej struktura ma charakter problemowy i podyktowana została jednoznacznie problematyką (dziedziny wychowania), będącą przedmiotem rozważań prowadzonych przez kobiety w drugiej połowie XIX i początkach XX wieku. Biorąc pod uwagę, że konstrukcja opracowania może przybierać różne postaci, w tym przypadku możliwe było zdecydowanie się na stosunkowo proste w wykonaniu praktycznym rozwiązanie, poświęcając każdej z „ambasaderek”

oddzielną część książki i ograniczając liczbę postaci, przyjmując jakieś konkretne kryterium, to słusznie Habilitanta zdecydowała się na znacznie trudniejsze i wymagające większego wysiłku intelektualnego „przedmiotowe” a nie „osobowe” potraktowanie kompozycji opracowania. Taka postawa badawcza pozwoliła Jej, po pierwsze na przywołanie poglądów wszystkich wypowiadających na tematy pedagogiczne w omawianym okresie kobiet, nie bacząc na ich ilościowy udział w tego typu piśmiennictwie, po drugie – umożliwiło porównywanie ich „myśli” o wychowaniu, wskazując na wspólne i rozbieżne stanowiska w poszczególnych kwestiach.

W każdej pracy naukowej istotną rolę odgrywa *Wstęp*. Dr J. Falkowska przygotowała go wręcz modelowo. Dokonała wyjaśnień tytułu monografii, pojmowania terminu „myśl pedagogiczna”, odwołując się do jego interpretacji poczynionych przez Bogdana Nawroczyńskiego i Karola Poznańskiego i przyjmując, że obejmuje on zarówno opracowania naukowe, jak i publicystykę pedagogiczną, w której zamieszczano mniej lub bardziej rozwinięte projekty reform i popularyzowane idee, określiła zakres tematyczny książki. Rezygnując z pełną świadomością z rozdziału poświęconego kolejom życia autorek publikacji pedagogicznych, nakreśliła ich wspólny „portret”, koncentrując się na środowisku rodzinnym i społecznym, z którego się wywodziły, drogach edukacyjnych, wykonywanym zawodzie, zainteresowaniach twórczych, przynależności do stowarzyszeń oświatowych i towarzystw naukowych, działalności w ruchach emancypacyjnych i politycznych. Uzasadniła konieczność prowadzenia poszukiwań naukowych nad podjętą problematykę, precyzyjnie prezentując dotychczasowy stan badań. Dokonała krótkiej, zwartej charakterystyki poszczególnych rozdziałów i podstaw źródłowych pracy. Poprawnie sformułowane problemy badacze sprowadzone zostały do następujących pytań: Jak w analizowanym piśmiennictwie definiowano wychowanie i jego cele? Jakie dziedziny wychowania propagowano? Jakie formy i metody proponowano w realizacji postulowanych dziedzin wychowania? Jakie zadania przypisywano środowiskom wychowawczym w realizacji procesu wychowania? Jakie postulowano projekty reform oświatowych? Zawartość treściowa całej monografii w pełnym zakresie udziela na nie odpowiedzi. Analiza tekstów przeprowadzona przez Dr J. Falkowską pozwoliła na „odczytanie” rozumienia wychowania, celów działalności wychowawczej i środowisk mających najważniejszy wpływ na ten proces (Rozdział: Analizy terminu wychowanie). Ujawniła również, że, aby wychować człowieka należy kierować na niego, już od najmłodszych lat, oddziaływania zmierzające do ukształtowania charakteru (Rozdział: Wychowanie moralne jako kształtowanie charakteru), wprowadzania w religijność (Rozdział: Wychowanie religijne

a przygotowanie do życia wartościowego), rozwijania intelektu, w taki sposób, aby zdobywanie wiedzy stało się nawykiem (Rozdział: Wychowanie umysłowe propagowaniem postaw wobec nauki), rozbudzania przeżyć estetycznych (Rozdział: Wychowanie estetyczne i jego doniosłość w kształceniu wrażliwości na piękno), wdrażania do wyrabiania sprawności fizycznej (Rozdział: Wychowanie fizyczne a zdrowotne jednostki). W pewnym sensie klamrą łączącą powyżej nakreślone treści jest rozdział ostatni „Idee wychowawcze w propozycjach reform”, w którym zarysowano wizje konieczności przeprowadzania zmian, zarówno świadomościowych dotyczących wychowania, jak i instytucjonalnych.

Rezygnując ze szczegółowego omawiania każdego z rozdziałów pragnę wskazać, że przygotowane zostały one solidnie i wyczerpująco, na tyle, na ile pozwalał materiał źródłowy.

Na szczególne podkreślenie zasługują zamieszczone konsekwentnie po każdym rozdziale podsumowania, w których Autorka dokonywała uogólnień treści zawartych w każdym z nich. Już one same, oddzielnie zebrane, stanowią doskonałe skrócone ujęcie omawianych zagadnień, ponieważ zawierają kwintesencję poglądów pedagogicznych polskich kobiet – ambasaderek wychowania.

Warto również przyrzeć się konkluzjom końcowym sformułowanym przez Habilitantkę, które są ważne w każdej pracy badawczej, bowiem stanowią swoistego rodzaju domknięcie podjętego problemu. Sadzę, że do najistotniejszych należy zaliczyć tę, która podkreśla zachowanie ciągłości i aktualności myśli pedagogicznej tworzonej przez kobiety w drugiej połowie XIX i początkach XX wieku. Tak pisała na ten temat: „To ich ogromnej pracy zawdzięczamy przygotowanie społeczeństwa na nadejście niepodległej Polski. Do ich piśmiennictwa, ale i pewnych idei wychowawczych sięgały także następne pokolenia Polaków, co można stwierdzić analizując myśl pedagogiczną w dwudziestoleciu międzywojennym. Nie trudno też dostrzec w ich pracach pewnych uniwersalnych idei istotnych w procesie wychowania aktualnych i ważnych również obecnie. Należą do nich: konieczność kształcenia charakteru człowieka, znaczenie wychowania do wartości, kształtowanie umiejętności samodzielnego działania, dążenie do poznawania prawdy, rola niezależnego myślenia i odpowiedzialności za własny rozwój, a także przygotowanie do życia w społeczeństwie” (s.315).

Podsumowując, uważam, że monografia pt. *Ambasadorki wychowania. Poglądy pedagogiczne polskich kobiet w II połowie XIX i początkach XX wieku*, ma charakter oryginalny i w pełni zasługuje na pozytywną ocenę. Praca przygotowana została w oparciu o bogatą bazę źródłową, wymagającą przeprowadzenia czasochłonnnych i żmudnych kwerend. Rozproszone w różnych zasobach informacje przekształcone zostały w cenną

wiedzę skupioną w jednej publikacji, posiadającą wartości naukowe i zalety poznawcze. Wątpliwości nie budzą również przyjęte w niej rozwiązania metodologiczne. Wnosi ona bezsprzecznie wkład do przyrostu wiedzy naukowej w subdyscyplinie pedagogiki, jaką jest historia wychowania.

III. OCENA POZOSTAŁEGO DOROBKU NAUKOWEGO

(§ 3, ust. 2 i § 4 rozporządzenia ministra nauki i szkolnictwa wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego)

Aby prześledzić rozwój naukowy Habilitantki na przestrzeni lat nie sposób nie wspomnieć o Jej dokonaniach naukowych mających miejsce przed uzyskaniem stopnia doktora. Złożyły się na nie 4 artykuły poświęcone lub nawiązujące do problematyki wychowania narodowego, 3 recenzje prac naukowych z zakresu historii wychowania, 3 sprawozdania z seminariów i sympozjów naukowych oraz udział w 4. krajowych konferencjach, na których prezentowała wyniki badań własnych.

Dorobek naukowy dr J. Falkowskiej po obronie dysertacji doktorskiej tworzą 4 monografie (jedna współautorska), 17 artykułów (dwa współautorskie) opublikowanych w czasopismach punktowanych z listy B i C, takich jak: „Przegląd Historyczno-Oświatowy”, „Biuletyn Historii Wychowania”, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Pedagogika”, „Studia Paedagogica Ignatiana”, „Paedagogia Christiana”, „Wychowanie w Rodzinie” oraz w pracach zbiorowych (dwa dodatkowe artykuły przyjęte zostały do druku – stosowne zaświadczenie i teksty w dokumentacji), 6 recenzji i artykułów recenzyjnych oraz 6 sprawozdań z krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych.

Swoją podoktorską twórczość naukową zakwalifikowała do pięciu obszarów badawczych: 1. Historii myśli pedagogicznej na ziemiach polskich, głównie XIX i początków XX wieku, 2. Biografistyki pedagogicznej, 3. Pedeutologii historycznej, 4. Źródeł w badaniach historyczno-pedagogicznych, 5. Dziejów historii wychowania, traktowanej jako przedmiotu badań i nauczania.

Rezultatem badań przyporządkowanych do pierwszego nurtu poszukiwań naukowych jest monografia pt. *Myśl wychowania narodowego w Galicji okresu autonomii: twórcy i idee*, Toruń 2013, ss. 359, która zostanie pominięta w ocenie, gdyż stanowi ona wydawnictwo powstałe na podstawie rozprawy doktorskiej. W grupie tej mieszczą się teksty poświęcone wychowaniu patriotycznemu i narodowemu oraz ich roli w edukacji młodego pokolenia Polaków, a także podkreślające znaczenie wychowania moralnego i religijnego w czasach

braku własnej państwowości. W kręgu tych zagadnień pozostają artykuły: *Wychowanie narodowe jako wyzwanie dla polskiej edukacji. Poglądy Stanisława Pignonia (1885-1968)*, w: *Z dziejów polskiej teorii i praktyki edukacyjnej*, red. W. Szulakiewicz, Toruń 2009, s. 75-87; *Szkoła ostoją wychowania narodowego. Projekty myślicieli okresu autonomii galicyjskiej*, w: *Przełomy edukacyjne. Dziedzictwo polskiej teorii i praktyki*, red. W. Szulakiewicz, Toruń 2011, s.111-126; *Pierwiastek religijny w wychowaniu narodowym. Postulaty myślicieli okresu autonomii galicyjskiej*, "Pedagogia Christiana" 2012, nr 2, s. 29-40; *Idee wychowania moralnego w myśli pedagogicznej zaboru austriackiego drugiej połowy XIX i początków XX wieku*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy” 2015, nr 1-2 s. 24-38; *Wychowanie religijne w rodzinie. Dwugłos Lucyny Mieroszewskiej (1818-1893) i Stefanii Marciszewskiej-Posadzowej (1874-1955)* (przyjęty do druku). Na marginesie należy wspomnieć, że artykuł wymieniony jako pierwszy nie powinien znaleźć się w wykazie przedstawionym przez Habilitantkę, gdyż rok jego wydania wskazuje, że ukazał się w czasie, kiedy nie była jeszcze doktorem.

Interesującym obszarem badań jest biografistyka pedagogiczna, który rozwinięty został w pracy zwartej pt. *"Przeciw marzycielstwu". Działalność edukacyjna Anastazji z Jełowickich Dzieduszyckiej (1842-1890)*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2014, ss. 230. Monografia przygotowana została w oparciu o właściwie dobraną bazę źródłową, złożoną z materiałów pozyskanych w Archiwum Państwowym i Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu, publikacji A. Dzieduszyckiej (prace, rozprawy, przekłady, artykuły), źródeł drukowanych, w większości w postaci wydawnictw zawierających regulacje prawne działalności seminariów nauczycielskich, szkolnictwa ludowego, a także literatury wspomnieniowej, podręczników pedagogicznych wykorzystywanych w kształceniu nauczycieli i dziewiętnastowiecznych periodyków. Całość składa się ze *Wstępu*, czterech rozdziałów, zakończenia, aneksów, bibliografii i indeksu osobowego. Czytelna i logiczna struktura pracy pozwoliła Autorce przedstawić dorobek pisarski, ideał kobiety i wizję edukacji kobiet. Na szczególne podkreślenie zasługują również treści zawarte w *Zakończeniu* tej ważnej, z punktu widzenia pedagogicznego, książki, które nie stanowią powtórzenia najważniejszych kwestii podnoszonych na kolejnych jej stronach, a zawiera ono w sposób syntetyczny sformułowane istotne wnioski.

Za dobre dopełnienie problematyki kobiecej pojmowanej w aspekcie kształcenia płci żeńskiej i jej roli w rodzinie należy uznać opublikowane przez Habilitantkę artykuły: *Pochwała pracy. Anastazji Dzieduszyckiej pozytywistyczna koncepcja emancypacji kobiet*, w: *W stulecie śmierci Jana Władysława Dawida*, red. H. Markiewicz, Warszawa 2014, s. 158-

166; *Kobieta w roli matki. Propozycje Anastazji z Jelowickich Dzieduszyckiej (1842-1890)*, „Wychowanie w Rodzinie” 2015, t. 12 s. 243-254; *Powinności rodziców w wychowaniu dzieci. Rozważania Zofii Kowerskiej (1845-1929)*, w: *Dziecko w historii - w kręgu kultury chrześcijańskiej*, red. E. J. Kryńska, A. Suplicka, U. Wróblewska, Białystok 2017, s. 312-323; *W służbie edukacji kobiet: działalność Felicji Boberskiej z Wasilewskich (1825-1889)*, „Studia Paedagogica Ignatiana” 2016, Vol. 19 no. 3 s. 123-142.

Kolejnym kierunkiem zainteresowań naukowych dr J. Falkowskiej są zagadnienia pedeutologiczne ujęte z perspektywy historycznej i biografistyka edukacyjna. Prowadzone przez Nią prace badawcze pozwoliły na przywołanie często zapomnianych postaci nauczycieli, obowiązków wynikających z pełnienia ról nauczycielskich oraz nie zawsze znanych postaci, które angażowały się w szeroko pojmowaną działalność oświatowo-wychowawczą. Ważną z punktu widzenia omawianej problematyki jest współredagowana przez Habilitantkę książka: *Nauczyciele. Szkice portretów uczonych i nauczycieli*, red. A. Królikowska, J. Falkowska, Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum, Kraków 2018, ss. 305, w której „zachowano w pamięci” Ludwikę Jeleńską, Aleksandra Manczarskiego, Stefana Kunowskiego, Halinę Sali-Wójcik, Antoniego Andrzejewskiego, Ignacego Ziębowicza, s. Melchiorę Porożyńską i innych. Tematykę tę podjęła również w następujących publikacjach: *O powinnościach nauczycielek szkół ludowych. Poglądy Anastazji z Jelowickich Dzieduszyckiej (1842-1890)*, "Przegląd Historyczno-Oświatowy" 2013, nr 3-4, s. 111-124; *Pamięć o wybitnych nauczycielach akademickich i jej wpływ na kształtowanie poglądów pedeutologicznych*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Pedagogika” (2013), t. XXIX s. 51-65, (współautor D. Grabowska); *Euzebiusza Czerkawskiego działalność na rzecz oświaty galicyjskiej*, w: *Dziedzictwo Kresów. Nauka i edukacja*, red. I. Kozimał, A. Królikowska, B. Topij-Stempińska, Kraków 2013, s. 11-28; *Waleria Marrené Morzkowska jako redaktorka czasopisma „Świt” (1886-1887)*, w: *Zachować dla przyszłości. Sprawy szkolnictwa, oświaty i opieki w przekazie prasowym XIX i początków XX wieku*, red. I. Michalska i G. Michalski, Łódź 2018, s. 235-243; *Nauczyciele edukacji narodowej – program twórców „Mojego Pisemka” (1902-1936)*, w: *Nauczyciele. Zasłużeni-niedocenieni- zapamiętani*, red. W. Szulakiewicz, Toruń 2018, s. 239-255.

Przedmiotem rozważań dr J. Falkowskiej stały się również kwestie metodologiczne, dotyczące głównie źródeł wykorzystywanych w badaniach historyczno-pedagogicznych. W kilku artykułach wskazywała na bogactwo materiałowe zawarte w czasopiśmiennictwie, w tym dziennikach urzędowych oraz dorobek twórczy pedagogów, których nie należy pomijać w rekonstrukcji dziejów wychowania i badaniach biograficznych. (*Dzienniki*

Urządowe c. k. Rady Szkolnej Krajowej jako źródło do dziejów oświaty w Galicji, w: *Badania historyczne w pedagogice: konteksty źródłowe*, red. W. Szulakiewicz, Toruń 2015, s. 77-109; *Twórczość pedagogiczna jako źródło do biografii Antoniny Machczyńskiej*, w: *Badania biograficzne w pedagogice. Studia źródłowe i bibliograficzne*, red. W. Szulakiewicz, Toruń 2015, s. 65-82; „*Acta Universitatis Nicolai Copernici. Pedagogika*” jako przykład działalności wydawnictwa uniwersyteckiego na rzecz nauk o wychowaniu, w: *Oświatowe i edukacyjne aspekty działalności wydawniczej w XX i pierwszych latach XXI wieku*, red. I. Michalska i G. Michalski, Łódź 2016, s. 301-310).

Rozwój historii wychowania w Polsce traktowanej jako przedmiot badań i nauczania stanowi ważny nurt poszukiwań naukowych Habilitantki, gdyż przygotowane przez nią opracowania stanowią zapis dziejów historii wychowania w macierzystym miejscu pracy tzn. na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, kreślony z punktu widzenia instytucjonalnego, naukowego rozwoju tej dyscypliny czy wreszcie jako przedmiotu studiów. Przyczynkami do pełnego rozwinięcia tej problematyki były dwa artykuły: *Myśl pedagogiczna w badaniach naukowych toruńskich historyków wychowania*, „*Acta Universitatis Nicolai Copernici. Pedagogika*” 2017, t. XXXIII s. 27-46, (współautor D. Grabowska) i *Historia wychowania w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w latach 2000-2015. Instytucjonalizacja - badanie- nauczanie*, w: *Historia wychowania na przełomie XX i XXI wieku*, red. T. Gumuła, Kielce 2017, s. 51-66. Ukoronowaniem prac było wydanie współautorskiej monografii pt. *Historia wychowania na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika*, Wydawnictwo Fundacji Societas et Ius, Toruń 2018, ss. 154 (współautor D. Grabowska-Pieńkosz). Treści publikacji zamykają się w latach 1945 (powstanie Katedry Pedagogiki) – 2013 (powołanie Katedry Historii Myśli Pedagogicznej). Wykorzystana bogata baza źródłowa pozwoliła z jednej strony na ukazanie przeobrażeń instytucjonalnych, z drugiej – wkładu toruńskich historyków wychowania w rozwój tej subdyscypliny pedagogicznej.

Pomiędzy wskazanymi obszarami stanowiącymi przedmiot badań dr J. Falkowskiej usytuować należy pracę pod Jej redakcją pt. *Polskie dziedzictwo pedagogiczne. Rozważania o ideach i instytucjach*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2016, ss. 172. Jest ona dobrze ustrukturyzowana, a *Przedmowa* stanowi interesujące wprowadzenie w podjętą problematykę. Zawartość monografii, co zresztą podkreślała Habilitantka, ujawnia, że pojmowanie pojęcia „dziedzictwo pedagogiczne” nie jest jednoznacznie rozumiane, o czym zaświadcza teksty odnoszące się tak do propagowanych przez teoretyków i praktyków koncepcji pedagogicznych, jak i w przeszłości funkcjonujących instytucji.

Podsumowując, należy stwierdzić, że ta część dorobku naukowego dr J. Falkowskiej

świadczy o zasadności ubiegania się przez Nią o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego. Posiada rozeznanie w obszarach, które nie były przedmiotem badań historyków wychowania i ma jasno sprecyzowane obszary własnych zainteresowań badawczych, które wzajemnie się uzupełniają. Przedłożone do oceny opracowania w postaci monografii, książek pod redakcją i artykułów prezentują wysoki poziom naukowy i potwierdzają posiadanie dobrego warsztatu badawczego. Podstawą ich przygotowywania zawsze były materiały źródłowe drukowane lub pozyskiwane w archiwach. W rezultacie analizy twórczości naukowej przedłożonej przez Habilitantkę trzeba wyrazić pogląd, że jest Ona dojrzałym badaczem dziejów wychowania.

OCENA DOROBKU NAUKOWEGO WEDŁUG WSKAŹNIKÓW OKREŚLONYCH w § 4 rozporządzenia ministra nauki i szkolnictwa wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

- Autorstwo monografii – 4
 - Autorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazach JCR lub na liście ERIH – 2
 - Sumaryczny impast factor według listy JCR – brak
 - Liczba cytowań według bazy Web of Science (WoS): (Google Scholar) – 8
 - Index Hirscha według bazy Web of Science: (Google Scholar) – 2
 - Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach – 1
 - Wygłoszone referaty na międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych – 18
- Z załącznika nr 5 do „Autoreferatu” wynika, że dr J. Falkowska brała czynny udział w naukowych konferencjach organizowanych przez różne ośrodki akademickie i instytucje naukowe, m. in. w Warszawie, Gdańsku, Wrocławiu, Szczecinie, Krakowie, Łodzi, Przemyślu, Białymstoku, Toruniu.

IV. OCENA DOROBKU DYDAKTYCZNEGO I POPULARYZATORSKIEGO ORAZ WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ (§ 5 rozporządzenia ministra nauki i szkolnictwa wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego)

- 1. Uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych**

Habilitantka od 2018 r. na Uniwersytecie Łódzkim uczestniczy jako wykonawca w pracach ogólnopolskiego zespołu, który otrzymał grant w konkursie ogłoszonym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego pt. *Szlakami Polski Niepodległej*. Kierownikiem zespołu badawczego realizującego temat pt. *Edukacja, oświata i wychowanie w kształtowaniu polskiej nowoczesności i niepodległości w latach 1905-1918* jest dr hab. prof. UŁ Aneta Bołdyrew.

Uzyskiwała również indywidualne granty na własnym Uniwersytecie, w tym grant naukowy JM Rektora UMK na prowadzenie kwerend naukowych przy Polskiej Misji Historycznej w Würzburgu.

O aktywności naukowej dr J. Falkowskiej w tym zakresie świadczy również fakt, że kilkakrotnie brała udział w przygotowywaniu wniosków (w zespołach i indywidualnie) w konkursach o grant ogłaszanych przez Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki: *Myśl pedeutologiczna w zaborze austriackim. Twórcy – idee – kontynuacje* (moduł *Badacz* 1.1, 2013 rok); *Wkład nauczycieli galicyjskich w rozwój polskiej myśli pedagogicznej XIX i początkach XX wieku* (moduł *Tradycja* 1.b, 2015 rok); *Edukacja instytucjonalna w Rzeczypospolitej od XVI do XVIII wieku. Rekonstrukcja sieci szkół średnich i wyższych* (2016 rok), które nie otrzymały dofinansowania.

2. Udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych

Dr J. Falkowska była członkiem 11 komitetów organizacyjnych konferencji naukowych, w tym Ogólnopolskiego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, Powszechnych Zjazdów Historyków Polskich, Międzynarodowego Kongresu Religioznawczego oraz ogólnopolskich sesji i seminariów naukowych z zakresu historii wychowania

3. Otrzymane nagrody i wyróżnienia

Z danych zamieszczonych w „Autoreferacie” wynika, że Habilitantka otrzymała nagrodę indywidualną i indywidualne wyróżnienie JM Rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika za osiągnięcia w dziedzinie naukowo-badawczej i organizacyjnej (2014/2015 i 2016/2017), nagrodę Dziekana Wydziału Nauk Pedagogicznych UMK za wyróżniającą się rozprawę doktorską (2011/2012) oraz wyróżnienie w Ogólnopolskim Konkursie Prac Magisterskich i Doktorskich z Historii Edukacji. Nagroda im. Profesora Czesława Majorka, przyznawana przez Towarzystwo Historii Edukacji (edycja 2010-2012).

4. Udział w konsorcjach i sieciach badawczych – brak

5. Kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych – brak

6. Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

Dr J. Falkowska wchodzi w skład dwóch redakcji czasopism, których edytorem jest Wydawnictwo Naukowe UMK – „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Pedagogika” (od 2013 r.) i „Pedagogika Toruńska” (od 2014), pełniąc w obydwu przypadkach funkcję sekretarza. Jest również sekretarzem Wydziałowej Komisji Wydawniczej, powołanej na kadencję 2017-2020.

7. Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych

Habilitantka od 2011 r. jest członkiem Zespołu Historii Wychowania przy Komitecie Nauk Pedagogicznych, sekretarzem tego Zespołu oraz administratorem jego witryny internetowej <http://www.home.umk.pl/~khmpwnp>. Od 2013 r. należy do Towarzystwa Historii Edukacji. Została wybrana na członka Komisji Rewizyjnej THE na kadencję 2016-2020. Od 2015 r. kieruje Toruńskim Kołem Towarzystwa Historii Edukacji.

8. Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki

Dr J. Falkowska latach 2013-2016 pełniła funkcję członka Komisji ds. kształcenia na Wydziale Nauk Pedagogicznych UMK w Toruniu. Była opiekunem praktyk pedagogicznych dla studentów kierunku pedagogika w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej we Włocławku w ramach programu „Dobra praktyka najlepszym nauczycielem” oraz na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika na Wydziale Filologicznym.

Habilitantka angażuje się w prace na rzecz popularyzowania wiedzy pedagogicznej wśród różnych grup społecznych i wiekowych. Wygłosiła wykład we Włocławskim Uniwersytecie Trzeciego Wieku nt. „Dziecko w dawnej Polsce”, w ramach XIV. Toruńskiego Festiwalu Nauki i Sztuki współorganizowała imprezy zatytułowane: „Bajkowe oblicza współczesnego Torunia, czyli w kręgu legend grodu Kopernika” oraz „O zatracaniu godności niewieściej, czyli śladami emancypacji kobiet polskich”, zrealizowała projekt na podstawie wypromowanej przez siebie pracy dyplomowej, którego efektem był audiobook upamiętniający rocznice powstania toruńskich szkół. Dodatkowo od 2017 r. współorganizuje na Wydziale Nauk Pedagogicznych UMK w Toruniu cykliczne spotkania na temat „Dziejów pedagogiki toruńskiej”, które przybliżają serie naukowe, czasopisma i publikacje, pracowników naukowych Wydziału.

9. Opieka naukowa nad studentami

Dr J. Falkowska w swojej karierze akademickiej na Wydziale Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu prowadziła zajęcia (wykłady, ćwiczenia i konwersatoria) dla studentów pedagogiki, pedagogiki specjalnej oraz pedagogiki medialnej z przedmiotów: historia wychowania, twórcy polskiej myśli pedagogicznej, pedeutologia, badania historyczne w pedagogice, a także cykl wykładów monograficznych i fakultatywnych pt. *Dziecko w dawnej Polsce*. Niektóre z nich realizowała przy pomocy platformy zdalnego nauczania moodle. Kierowała seminariami dyplomowymi z zakresu historii myśli pedagogicznej, dziejów instytucji oświatowych i biografistyki edukacyjnej. Wypromowała 50 prac licencjackich i zrecenzowała 72. prace dyplomowe.

10. Opieka nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego

Habilitantka uczestniczy jako promotor pomocniczy w przewodzie doktorskim mgr Małgorzaty Kucharskiej przygotowującej rozprawę doktorską nt. *Program edukacyjny „Płomyka” w latach 1917-193*. Przewód doktorski otwarty został na Wydziale Nauk Pedagogicznych Dolnośląskiej Szkoły Wyższej. Promotorem dysertacji jest dr hab. prof. DSW. Jerzy Kochanowicz.

11. Staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich

Z dokumentacji wynika, że Habilitantka brała udział dwóch stażach naukowych i dwóch wyjazdach studyjnych. Odbyła staż naukowy w Zakładzie Historii Edukacji Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego (15.09.2015-15.10.2015) pod kierunkiem prof. dr hab. Stefanii Walasek oraz w Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (20.06.2016-20.07.2016) pod naukową opieką dr hab. prof. UP Katarzyny Dormus. Ponadto prowadziła kwerendy w Polskiej Misji Historycznej na Uniwersytecie Juliusza Maksymiliana w Würzburgu (19.10.2014-01.11.2014) oraz w Wilnie (24.09.2017-01.10.2017), na Uniwersytecie Stefana Batorego, Litewskim Archiwum Historycznym, Litewskim Archiwum Państwowym, Państwowej Bibliotece im. Eustachego i Emilii Wróblewskich, Litewskiej Narodowej Bibliotece im. Marcina Mażwida.

12. Wykonywanie ekspertyz lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne lub przedsiębiorców - brak

13. Udział w zespołach eksperckich i konkursowych - brak

14. Recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopismach międzynarodowych lub krajowych

Dr J. Falkowska wykonała trzy recenzje artykułów do Numeru Specjalnego „Roczników Pedagogicznych” vol. 9 (2017) poświęconego myśli pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego (*Koncepcja ochrony bł. Edmunda Bojanowskiego; Wychowanie patriotyczne w koncepcji Edmunda Bojanowskiego i możliwość jego zastosowania we współczesnej szkole; Zabawa dziecka w wieku przedszkolnym w koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego*).

Należy wyrazić pogląd, że niemal wszystkie wytyczne dotyczące oceny w zakresie działalności dydaktycznej, popularyzatorskiej oraz współpracy z zagranicą zostały spełnione przez dr J. Falkowską, która wykazała się dużą i znaczącą aktywnością w tym zakresie. Można sformułować opinię, że dorobek ten zasługuje jak najbardziej na pozytywną ocenę.

KONKLUZJA

Stwierdzam, że dorobek naukowy i dydaktyczny dr Joanny Falkowskiej spełnia większość warunków określonych w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym... oraz w rozporządzeniu Ministra NiSW z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Dlatego popieram wniosek o nadanie doktor Joannie Falkowskiej stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie pedagogiki.

Michaluk